

פרק חמשי בע"ה ובישועתו אמן ואמן

הנזיקין שמין להם בעידית וכו'. זה הפרק כלו הוא שלא ממין מסכתא אלא שמתוך שנתגלגל בפרק השולח בדברים שנאמרו מפני תקון העולם היתה הכונה לבאר ממין ענינים אלו עוד כגון בניזקין ששמין בעידית מפני תקון העולם שלא יהו קופצים להזיק ושלא ליפרע ממשועבדים במקום בני חורין ושלא ליפרע מנכסי יתומים אלא מן הזבורית ושלא להוציא לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים, וכן מציאה שלא ישבע שכל אלו מפני תקון העולם הם. ומה שנאמר בסוף המשנה מפני תקון העולם על כלם הוא חוזר והיתה הכונה גם כן לבאר קצת דברים הדומים לתקון העולם שנאמרו מפני דרכי שלום ועל יד שהזקק להזכיר דין נכסי יתומים נתגלגל על ידי זה בענין אפטרופסות של יתומים וכן על יד שהזכיר בדינין אלו הנזיקין הזכיר גם כן דין היוק שאינו נכר ודין קצת גזילות שתקנו בהן ליטול את דמיהן ונתגלגל מזה בהיוק הבא מגוי תקיף לישראל בדין סיקריקון ועל יד שהזכירו בו דברים אלו שתקנו בהם מצד התקנה כמו שאמרו הושיב ר' בית דין ונמנו הזכיר בו דין הקנאת חרש ופעוטות שהם מצד תקון הנהגה לא מצד דין גמור וכן באו עניני זה הפרק מגלגול לגלגול אחד על ידי חברו ועל זה הצד יחלקו עניני הפרק לשבעה חלקים.

הראשון בדיני הנכסים לענין פירעון לאי זה ענין נפרעין מן העידית ולאי זה מן הבינונית ולאי זה מן הזבורית וכן לאי זה דבר נפרעין דוקא מן הבני חורין ולאי זה מן המשועבדים. השני במוצא מציאה שלא ישבע. השלישי בענין אפטרופסות של יתומים. הרביעי בענין היוק שאינו נכר ועל יד שהזכיר בה כהנים שפגלו במקדש נתגלגל בה לעדותו של ר' יוחנן בחטאת גזולה ונמשכו עמה קצת ענינים אחרים שבאותה עדות וכן שהוצרך להביאה מצד מריש שגזלו ובנאו בבירה ליטול את דמיו מפני תקון העולם ר"ל תקנת השבים וכן אף בחטאת גזולה מפני תקנת המזבח. החמשי בענין סיקריקון. הששי בענין הקנאת חרש ופעוטות. השביעי בענין הנאמרים מפני דרכי שלום.

זהו שורש הפרק דרך כלל אלא שבאו בו קצת דברים אחרים על ידי גלגול כענין סוגית התלמוד על הדרך שקדם.

והמשנה הראשונה ממנו תחל בביאור החלק הראשון והוא שאמר

הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזבורית ר' מאיר אומר אף כתובת אשה בבינונית.

אמר הר"ם פי' עידית הטובה שבקרקעות והמשובחת. והזבורית היותר פחותה והיותר רעה ואמר השם מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם. נפל המחלקת בזאת הכונה למי אם שב על הניזק או על המזיק ואפי' למי שאמר מיטב שדהו על ניזק מפני תקון העולם יקח הנזק שער הנזק בטוב מה שהיה אצל המזיק כדי שלא תתרבה ההיזק בין האנשים ובין בעל חוב מן התורה שיגבאו מן הזבורית לאמרו ית' בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך העבוס החוצה ולא יוציא אדם מביתו אלא היותר פחות והמעט מועיל. אבל אמרנו בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין והעמדנו האשה בזבורית על עקר דין בעל חוב ולא נאמר שכתובתה יהיה